

A propòsit dels jurats populars

Rosa Camps, Xavier Mora i Laia Saumell
Departament de Matemàtiques, UAB

1 de febrer de 2012

El recent *cas dels vestits* ha posat sobre la taula el tema dels jurats populars. Són moltes les qüestions concretes que es plantejen: La necessitat o no que els membres del jurat tinguin un cert nivell de coneixements. La influència externa que reben al llarg de tot el procés abans no queden incomunicats. La frontera entre lògica i persuasió en el procés de deliberació. Etcètera.

Suposem, però, que els membres del tribunal són persones de criteri i tenen tots els coneixements que calgui. Tot i així, *la lògica interna del cas pot donar lloc a un problema bastant més profund i insospitat*.

Imaginem, per exemple, que per a poder concloure que l'acusat és culpable cal que es mostri que han concorregut dos fets concrets, diguem-ne p i q . Suposem que, dels 9 membres del jurat, n'hi ha 2 que opinen que s'ha donat p però no q , i per tant consideren que l'acusat és innocent; uns altres 3 membres dels jurat creuen que s'ha donat q però no p , de manera que també voten a favor de la innocència de l'acusat; finalment, els 4 membres restants són de l'opinió que s'ha donat tant p com q , i per tant consideren que l'acusat és culpable. En total, hi ha 5 vots a favor de la innocència de l'acusat i 4 en contra, la qual cosa demanaria una sentència absolutòria.

Tanmateix, per les opinions que han expressat els 9 membres del jurat veiem que 6 d'ells consideren que es dona p , i 7 d'ells consideren

que es dona q . Des d'aquest punt de vista, l'apreciació del jurat és que es compleix tant p com q , la qual cosa demanaria una sentència condemnatòria.

No és pas cap truc, sinó un problema ben real: Tot i que cada membre del jurat vota de manera coherent, *hi ha dos punts de vista, els dos força raonables, que poden resultar en veredictes oposats*. El primer examina simplement els vots relatius a la *conclusió* de si l'acusat és o no culpable. En canvi, el segon examina els vots relatius a cadascuna de les *premises*, i és a partir d'aquí que en dedueix una conclusió.

Aquest fenomen es coneix com a *paradoxa doctrinal* i va ser observat al voltant de 1990 pels advocats nord-americans Lewis A. Kornhauser and Lawrence G. Sager. En un article publicat a la revista *California Law Review* (vol. 81, p. 1–59, 1993) van mostrar que estava present en múltiples casos reals concrets on la justícia ha estat administrada per una “cort col·legiada” de jutges.

Quin criteri s'ha d'utilitzar? El primer, basat en els vots sobre la conclusió? El segon, basat en els vots sobre les premises? O potser algun altre? En relació amb això, sovint es dona per suposat que cada membre del jurat arriba a la seva conclusió a partir de les premises. Tanmateix, a la pràctica no és ben bé així, sinó que també hi ha un cert component d'opinió directa sobre la conclusió —basada en un cúmul d'impressions globals més o menys

inconscients— la qual cosa pot arribar a condicionar l’opinió sobre les premisses.

Això porta a un altre criteri que té en compte tant els vots directes sobre la conclusió com el que es dedueix dels vots sobre les premisses. La manera concreta de fer-ho ha estat estudiada matemàticament pels autors del present article en un altre que malauradament és bastant més tècnic (<http://arxiv.org/abs/1007.2534>).

En el *cas dels vestits* podria haver passat bastant això de que l’opinió directa sobre la “conclusió” de culpabilitat o inculpabilitat hagi condicionat l’opinió sobre les 21 preguntes més concretes que s’havien sotmès a la consideració del jurat. Altrament no s’entén gaire que les preguntes contestades hagin obtingut totes elles el mateix nombre de vots favorables i desfavorables als acusats, a saber 5 a 4.

Tanmateix, cal tenir en compte que —en contraposició a les corts col·legiades nord-americanes— els jurats populars espanyols no funcionen pas de la manera que hem suposat més amunt. En primer lloc, les preguntes que se sotmeten a la seva consideració —totes elles en el sentit de si es consideren o no demostrats certs fets concrets— s’han de respondre no a títol individual, sinó a títol col·lectiu de tot el jurat, el qual és preceptiu que, abans de votar, deliberi per tal d’arribar a un acord, i que en justifiqui el contingut. En segon lloc, les preguntes es plantegen en un ordre concret, començant pels fets centrals que donen lloc a l’acusació, i algunes preguntes només tenen sentit en funció de la resposta que hagin obtingut les preguntes anteriors.

Aquesta manera de procedir canvia molt les coses, però també és objecte d’interessants estudis matemàtics. Per cert, cap preguntar-se si hi ha sempre una ordenació de les preguntes de manera que cap d’elles tingui implicacions sobre les preguntes anteriors (tal com suposa

implícitament l’article 52.1 de la Llei Orgànica 5/1995, del Tribunal del Jurat). I si hi ha més d’una ordenació amb aquesta propietat, podria ser que el veredict final depengués de quina ordenació s’hagi adoptat?

En qualsevol cas, moltes d’aquestes qüestions formen part dels temes sobre els quals fem recerca els matemàtics. I és que el nucli del problema pertany ben bé a la matemàtica, que per cert no és pas una ciència tancada.

Al respecte de tot això, s’escau recordar que el mateix Abraham Lincoln tenia com a ideal de demostració els *Elements* d’Euclides.

